

REGIMUL MATRIMONIAL AL DREPTURILOR DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ

DRD. OLGA PISARENCO,
CONSILIER AL DIRECTORULUI EXECUTIV, INSTITUTUL NAȚIONAL
AL JUSTIȚIEI, LECTOR UNIVERSITAR SUPERIOR, UTM

NECESITATEA DETERMINĂRII REGIMULUI MATRIMONIAL AL CREAȚIILOR INTELECTUALE REIEȘTE DIN PREVEDEREA ART.20 ALIN.(2) LIT.A) DIN CODUL FAMILIEI, POTRIVIT CĂREIA REGIMUL LEGAL AL PROPRIETĂȚII ÎN DEVĂLMĂȘIE INCLUDE ȘI BUNURILE PROCURATE DIN CONTUL VENITURILOR OBTINUTE DIN ACTIVITATEA INTELECTUALĂ A FIECĂRUIA DINTRE SOȚI. CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA GARANTEAZĂ DREPTUL DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ TUTUROR CETĂTENILOR, INCLUSIV SOȚILOR. RESPECTIV, SE IMPUNE A CONCRETIZA CARE SUNT LIMITELE APĂRĂRII DREPTULUI DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ, A INTERESELOR MATERIALE ȘI MORALE ALE SOȚILOR CE APAR ÎN LEGĂTURĂ CU DIVERSE GENURI DE CREAȚIE INTELECTUALĂ.

Bunurile matrimoniale ale soților se împart în trei categorii: a) bunuri comune, b) bunuri proprii și c) bunuri de uz personal [12, p.27-33].

Prin **bunuri comune** se înțeleg bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei, cu excepția celor atribuite la categoria bunurilor proprii. Bunurile comune aparțin ambilor soți cu drept de proprietate în devălmășie, dacă regimul matrimonial contractual nu prevede altfel.

Prin **bunuri proprii** se înțeleg bunurile care au aparținut fiecăruia dintre soți până la încheierea căsătoriei și bunurile primite în dar, obținute prin moștenire sau în baza altor convenții gratuite de către unul dintre soți în timpul căsătoriei. Bunurile

proprii sunt proprietate personală a fiecăruia dintre soți, dacă regimul matrimonial contractual nu prevede altfel.

Prin **bunuri de uz personal** se înțeleg lucrurile de uz personal (îmbrăcămintea, încălțămintea și alte obiecte), cu excepția bijuteriilor de preț și altor obiecte de lux, pe care soția/soțul le folosește, indiferent de timpul și modul de dobândire. Asupra acestor categorii de bunuri soțul proprietar nu poate dispune prin contract matrimonial.

De regulă, bunurilor dobândite de către soți în timpul căsătoriei li se aplică prezumția de comunitate, cu excepția bunurilor care sunt atribuite la categoria celor proprii sau de uz personal. Cu toate acestea, în literatura de specialitate se fac precizări pe marginea unor anumite categorii de bunuri, întrucât este controversată calificarea drepturilor și obligațiilor patrimoniale ale soților ca fiind bunuri comune, proprii sau de uz personal [2, p.34].

Potrivi art.20 alin.(2) din Codul familiei, sunt proprietate în devălmășie bunurile procurate din contul veniturilor obținute de fiecare dintre soți din activitatea de muncă, activitatea de întreprinzător și din activitatea intelectuală [6].

A priori, scoatem în evidență expresia utilizată de legiuitor: „bunurile procurate din contul veniturilor”. Rezultă că veniturile obținute de soți și rămase lichi-

de, adică cele care n-au fost investite în bunuri, sunt proprietate personală a soțului care le-a obținut, respectiv, în caz de divorț, veniturile în cauză nu ar trebui supuse împărțirii. În literatura de specialitate română, acest aspect de interpretare este abordat în felul următor: faptul că nu se amintește această categorie ca fiind bun propriu nu este o omisiune legislativă, ci acest aspect relevă intenția legiuitorului de a cuprinde veniturile în categoria bunurilor comune [3, p.48].

Într-adevăr, analizând conținutul art.20 alin.(2) coroborat la conținutul art.19 alin.(1) și art.22 din Codul familiei al RM, concluzionăm că veniturile sunt bunuri. Astfel, art.19 alin.(1) instituie regula potrivit căreia „bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei sunt supuse regimului proprietății în devălmășie”, iar art.22 instituie excepția, enumerând categoriile de bunuri proprii ale soților, altele decât veniturile. Reiese că, prin art.20 alin.(2), legiuitorul vine să concretizeze faptul că sunt comune bunurile procurate din conținutul veniturilor și ale altor plăți, nu și cele procurate din conținutul bunurilor deținute anterior încheierii căsătoriei sau din conținutul convenției gratuite [12, p.29]. Respectiv, nu poate fi atribuit la categoria bunurilor comune ale soților un bun sau valoarea acestuia, dacă el a intrat în patrimoniul unuia dintre soți în locul unui bun propriu [11, p.40], decât dacă altfel nu este prevăzut de regimul matrimonial contractual al soților.

În context, concluzionăm că **veniturile obținute de fiecare dintre soți din activitatea intelectuală sunt comune ambilor soți, ca efect al căsătoriei și al aplicării regimului matrimonial legal al proprietății în devălmășie**. Totuși, regimul matrimonial al bunurilor soților acționează în măsura în care nu este modificat de contractul matrimonial. Respectiv, în temeiul art.29 alin.(2) din Codul familiei, **prin contract matrimonial se poate stabili că bunurile dobândite din activitatea intelectuală sunt proprietate personală a soțului care le-a dobândit**.

Precizăm că, în doctrină, s-a pus problema includerii avantajelor patrimoniale obținute din valorificarea creațiilor intelectuale în categoria bunurilor proprii, motivându-se că ele sunt rezultatul unei activități cu caracter excepțional, activitate strict legată de capacitatea, talentul și efortul deosebit

al soțului realizator. S-a mai considerat că numai suportul material al creației intelectuale nu este de natură să-l recompenseze material pe soțul respectiv [4, p.115]. Considerarea ca bunuri proprii doar a lucrurilor în care s-a încorporat creația intelectuală este prea puțin față de faptul că remunerația și alte recompense pentru creația intelectuală sunt considerate bunuri comune [2, p.39].

Contrar acestor strădanii doctrinare, în temeiul art.5 alin.(2) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr.139/2010 [9], considerăm că **soțul-autor beneficiază de protecția dreptului de autor asupra operei sale prin însuși faptul de creare a ei, în timp ce avantajele patrimoniale obținute în timpul căsătoriei, ca rezultat al valorificării dreptului de autor, sunt protejate de regimul matrimonial al proprietății în devălmășie, fiind incluse în categoria bunurilor comune**. Această opinie se întemeiază pe prevederile art.5 alin.(4) și (5) din Legea nr.139/2010, potrivit cărora dreptul de autor nu depinde de dreptul de proprietate asupra obiectului material în care și-a găsit expresie opera respectivă. Or, drepturile patrimoniale pot aparține autorului ori altei persoane fizice sau juridice care deține, în mod legal, drepturile respective (titularul de drepturi).

Mai mult decât atât, potrivit art.5 alin.(3) din Legea nr.139/2010, dreptul de autor se constituie din drepturi morale (personale nepatrimoniale) și drepturi patrimoniale. Drepturile morale sunt definite ca drepturi specifice personalității, având un caracter perpetuu, spre deosebire de celelalte drepturi personale, care se sting odată cu moartea titularului lor [10, p.244]. Ele se întemeiază pe drepturile personale în recunoașterea relației interne strânse între autor și operele create de el. Datorită legăturii strânse cu drepturile personale ale autorului, drepturile morale sunt inalienabile și imprescriptibile, iar conform art.6 bis alin.(1) din Convenția de la Berna [7], autorii își păstrează drepturile morale chiar și în cazul transmiterii drepturilor lor economice. Merită atenție faptul că, deși autorii nu pot transmite sau renunța la drepturile morale, ei pot alege să se tragă de la exercitarea acestor drepturi. În ceea ce privește drepturile patrimoniale, acestea garantează posibilitatea titularilor de drepturi de a valorifica creațiile lor în scopul unei remunerații echitabile

pentru eforturile creative depuse și pentru recuperarea investițiilor financiare [1, p.42-44].

Drepturile morale de autor, fiind fără conținut economic, nu sunt bunuri, respectiv – ele nu sunt nici bunuri comune, nici bunuri proprii [8, p.79], pe când foloasele drepturilor patrimoniale de autor, ca rezultat al activității intelectuale, urmează a avea același regim juridic ca și veniturile obținute din activitatea de muncă sau de întreprinzător. În context, concluzionăm că **soțul-autor are dreptul moral de a fi considerat titular de drept asupra propriei creații intelectuale și proprietar devălmaș al dreptului patrimonial de a valorifica creația sa**. Deși drepturile patrimoniale ale autorilor, în general, sunt drepturi exclusive, în sensul că autorul (sau alți titulari ai dreptului de autor) – și doar autorul – are dreptul să autorizeze sau să interzică valorificarea operelor sale [1, p.45], considerăm că și celălalt soț are dreptul de a participa la valorificarea operelor soțului-autor, dat fiind faptul că bunurile considerate creație intelectuală au fost realizate în timpul căsătoriei.

Potrivit art.11 alin.(1) din Legea nr.139/2010, autorul sau alt titular al dreptului de autor are dreptul exclusiv să efectueze, să permită sau să interzică valorificarea operei. Totodată, potrivit art.21 alin.(1) din Codul familiei al RM, soții, de comun acord, posedă, folosesc și dispun de bunurile comune. Astfel, reieșind din esența relațiilor familiale, în special din conținutul regimului matrimonial legal, considerăm că în privința gestionării bunurilor comune (drepturilor patrimoniale de proprietate intelectuală) soții se află în condiții de deplină egalitate, dacă regimul matrimonial contractual nu prevede altfel. Respectiv, convențiile prin care soții dispun de bunurile comune pot fi încheiate de ambii soți sau de fiecare în parte, iar dacă convenția se încheie de către unul dintre soți, atunci acordul celuilalt se prezumă. Astfel, cel care încheie convenția cu unul dintre soți pornește de la prezumția că celălalt soț este de acord și trebuie să verifice această prezumție, iar în cazul unor convenții valoroase – să se asigure prin documente asupra acordului de voință al celuilalt soț.

În situațiile în care acordul celuilalt soț lipsește, ultimul poate solicita întoarcerea executării convenției în mod benevol, în caz contrar având dreptul de a se adresa în instanța de judecată pentru a cere

declararea convenției nule. În acest caz, soțul reclamant va trebui să demonstreze că cealaltă parte a convenției a știut sau trebuia să fi știut că al doilea soț este împotriva încheierii convenției respective. Această protecție legală este argumentată și prin normele generale ale dreptului civil care apără interesele părții de bună-credință la încheierea actelor juridice și este îndreptată spre simplificarea intereselor circuitului civil. Pentru acțiunea de nulitate a convenției încheiate de unul dintre soți fără acordul celuilalt, art.21 alin.(4) din Codul familiei stabilește un termen de prescripție de 3 ani din momentul în care celălalt soț a aflat sau trebuia să fi aflat despre încheierea acesteia. Astfel, **soților le aparține decizia de a-și valorifica și apăra drepturile patrimoniale de proprietate intelectuală ale familiei lor**.

Contrar opiniei enunțate, potrivit art.340 lit.d) din noul Cod Civil român, nu sunt bunuri comune, ci bunuri proprii ale fiecărui soț, drepturile patrimoniale de proprietate intelectuală asupra creațiilor sale și asupra semnelor distinctive pe care le-a înregistrat. Remarcăm faptul că în statul vecin această ordine juridică este expres prevăzută în lege, în timp ce **legislația noastră națională lasă la latitudinea soților de a schimba, prin contract matrimonial, regimul matrimonial al drepturilor patrimoniale de proprietate intelectuală**.

În legătură cu caracterul de bun comun al drepturilor de creanță, în literatura de specialitate s-a pus problema de a ști din care moment ia naștere dreptul de proprietate comună al soților asupra acestora: din momentul când s-a născut dreptul de creanță în persoana unuia dintre soți sau numai din momentul realizării acestui drept, prin intrarea efectivă în posesia sumei respective? Această întrebare prezintă importanță practică în ipoteza în care soțul titular al dreptului de creanță decedează înainte de realizarea efectivă a acestui drept, pentru a ști dacă dreptul de creanță face sau nu parte din masa bunurilor comune. Susținem opinia exprimată de către D. Rizeanu și D. Protopopescu, potrivit căreia dreptul de creanță născut în timpul căsătoriei în persoana unuia dintre soți constituie un bun comun din momentul nașterii lui ca atare, iar nu numai din momentul realizării lui efective [13, p.35]. Respectiv, **creanțele (drepturile patrimoniale de proprietate intelectuală) devin bunuri comune**

în cazul în care sunt dobândite de către soți în timpul căsătoriei, și bunuri proprii, dacă sunt dobândite în afara acesteia.

Alta este situația în România. Potrivit art.341 din noul Cod Civil român, veniturile convenite în temeiul unui drept de proprietate intelectuală (spre exemplu, remunerația care i se cuvine unui soț ce are calitatea de autor al unei opere) sunt bunuri comune, indiferent de data dobândirii lor, dar numai în cazul în care creanța privind încasarea lor devine scadentă în timpul comunității.

Concluzionăm că în Republica Moldova regimul matrimonial al drepturilor de proprietate intelectuală este cel al proprietății în devălmășie, cu excepția dreptului de autor care aparține exclusiv soțului-autor. La noi, statul protejează drepturile de proprietate intelectuală și oferă ambilor soți posibilitatea de a-și valorifica și apăra drepturile patrimoniale de proprietate intelectuală ale familiei lor. Iar în România, unde în comunitatea soților intră doar veniturile convenite în temeiul unui drept de proprietate intelectuală, soțul-autor are dreptul exclusiv la gestiunea atât a drepturilor morale, cât și a celor patrimoniale.

În Republica Moldova, ca și în celelalte state semnatare ale Convenției de la Berna, soțul-autor are dreptul moral exclusiv, perpetuu, inalienabil și imprescriptibil față de creația sa intelectuală. Spre deosebire de drepturile morale ale soțului-autor, drepturile patrimoniale de proprietate intelectuală pot fi obiect al contractului matrimonial, soții având posibilitatea de a schimba regimul proprietății în devălmășie al drepturilor patrimoniale de proprietate intelectuală.

REFERINȚE

1. Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală. *Dreptul de autor și drepturi conexe. Manual.* Coordonator de proiect: Vieru L. – Chișinău, Cartier, 2012, 256 p.
2. BACACI, A. *Raporturile juridice patrimoniale în Dreptul familiei.* – Cluj-Napoca: Dacia, 1986, 272 p.
3. BACACI, A., DUMITRACHE, V., HAGEANU, C. *Dreptul familiei. Ediția a II-a.* – București: ALL Beck, 2001, 304 p.
4. BACACI, A., DUMITRACHE, V.C., HAGEANU, C.,

2005, p. 115.

5. *Codul civil al României* nr. 287 din 17.07.2009. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 24.07.2009.

6. *Codul familiei al Republicii Moldova* nr. 1316-XIV din 26 octombrie 2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 47-48 (210) din 26.04.2001.

7. *Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice* (Actul de la Paris din 24 iulie 1971). Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 511 din 22.06.95. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 40/454 din 20.07.1995.

8. FILIPESCU, I. P., FILIPESCU, A. I. *Tratat de dreptul familiei.* Ediția a VII-a. – București: ALL Beck, 2002, 680 p.

9. *Legea Republicii Moldova privind dreptul de autor și drepturile conexe* nr. 139 din 02.07.2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 191-193/630 din 01.10.2010.

10. LIANT DE BELLEFONDS, X. *Droits d'auteur et droits voisins.* – Daloz, 2002, p. 244.

11. PÎNZARI, V. *Dreptul familiei. Note de curs.* – Chișinău: Universitas, 2000, 164 p.

12. PISARENCO, O. *Categoriile de bunuri care pot constitui obiect al regimului matrimonial contractual.* În: Revista Națională de Drept, nr. 5. – Chișinău: USM, 2013, p. 27-33.

13. RIZEANU, D., PROTOPOPESCU, D. *Raporturile patrimoniale dintre soți în lumina Codului familiei.* – București: Editura Științifică, 1959, 192 p.

REZUMAT

Regimul matrimonial al drepturilor de proprietate intelectuală. Dreptul de proprietate intelectuală este garantat tuturor cetățenilor. Potrivit art.20 alin.(2) lit.a) din Codul familiei, în regimul legal al proprietății în devălmășie se includ și bunurile procurate din contul veniturilor obținute din activitatea intelectuală a fiecăruia dintre soți. În prezentul studiu este analizată întinderea acestei prevederi legale pentru a determina regimul matrimonial al creațiilor intelectuale.

Cuvinte-cheie: regim matrimonial, regim matrimonial legal, regim matrimonial contractual, contract matrimonial, bunuri comune, bunuri proprii, proprietate intelectuală, soți.

ABSTRACT

Matrimonial Regime of Intellectual Property Rights. Intellectual property right is guaranteed to all citizens. According to Article 20(2)a) of the Family Code, in the legal regime of joint property are also included assets purchased from incomes obtained from the intellectual activity of each of the spouses. In this study is analyzed the extent of this legal provision to determine the matrimonial regime of intellectual creations.

Keywords: *matrimonial regime, legal matrimonial regime, contractual matrimonial regime, matrimonial contract, common goods, own goods, intellectual property, spouses.*

РЕФЕРАТ

Режим супружеского имущества, приобретенного за счет прав интеллектуальной собственности. Право интеллектуальной собственности гарантируется для всех граждан. В соответствии со статьей 20 п. (2) Семейного кодекса, законный режим совместной собственности включает в себя имущество, приобретенное за счет интеллектуальной деятельности каждого супруга. В этом исследовании анализируется объем данного правового положения для определения режима супружеского имущества, приобретенного за счет интеллектуальных творений.

Ключевые слова: *режим супружеского имущества, законный режим имущества супругов, договорной режим имущества супругов, брачный контракт, общая собственность, личное имущество, интеллектуальная собственность, супруги.*